УДК 070(438)“18/19”:821.161.2Стефаник.09

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ПРО ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА: ПРИЖИТТЄВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Надія Кулеша

канд. філол. наук, старший науковий співробітник, завідувач наукового відділу національної бібліографії української преси Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника

ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9761-2713
DOI: https://doi.org/10.37222/2524-0315-2021-13(29)-7

Розглянуто і проаналізовано прижиттєві публікації про творчість Василя Стефаника у польській пресі польських та українських авторів, розкрито їхній зміст, висвітлено особливості сприйняття творчості українського письменника польськими критиками та літературознавцями, відзначено публікації у пресі його новел польською мовою. З'ясовано тематичне спрямування досліджених видань, редакційні колективи та ареал їхнього видання.

Ключові слова: *Василь Стефаник, польська преса, польське літературне середовище, відгуки, популяризація, тематична спеціалізація преси.*

Оголошена проблема не розглядалася на рівні повноцінного дослідження, хоча окремі науковці вивчали прижиттєві публікації В. Стефаника у періодичних виданнях Польщі. З доробку вітчизняних дослідників творчості українського новеліста відзначимо праці знаних науковців Ф. Погребенника *[1]*, В. Полєка *[3]*, сучасної дослідниці С. Ямборко *[4–6]*, зарубіжних учених українського походження — В. Мокрого *[13]* та польського походження — Е. Вісневської *[21]*, які торкалися головно літературознавчих аспектів розглядуваного питання і наявності польських перекладів творів В. Стефаника, не маючи на меті вивчення прижиттєвих публікацій про нього у польській пресі.

Не претендуючи на повне розкриття запропонованої теми, проаналізуємо віднайдені нами публікації про творчість В. Стефаника на сторінках польської преси у 1899–1931 роках, з'ясуємо тематичну спеціалізацію цієї преси, її територіальну належність. З огляду на

© Кулеша Н., 2021

понад сторічну давнину зазначеної періодики і недостатню доступність до неї ширше процитуємо досліджувані матеріали в нашому перекладі, які допоможуть з'ясувати сприйняття творчості українського письменника польськими критиками та літературознавцями. Водночас виокремимо критичні публікації в польській пресі українських літераторів, зокрема Б. Лепкого, які не входили до рецепції деяких відомих українських дослідників з ідеологічних причин. Принагідно зазначимо публікації перекладів Стефаникових новел польською мовою у польській пресі вказаного періоду.

Творчість Василя Стефаника посідає особливе місце в українсько-польських літературних відносинах кінця XIX – початку XX ст. У часі навчання в Ягеллонському університеті у нього зав'язалися приятельські стосунки з багатьма видатними польськими літераторами, передовсім із середовища "Młodej Polski" — Станіславом Пшибишевським, Владиславом Орканом, Станіславом Виспянським, Казимиром Пшервою-Тетмайєром та ін. В особливо дружніх стосунках був із подружжям Софії Окуневської та Вацлава Морачевського, знайомство з яким В. Стефаник вважав однією з найважливіших подій своєї молодості.

Самобутні новели В. Стефаника викликали в Польщі кінця XIX – початку XX ст. резонанс (безперечно, це було спричинено близькими контактами письменника з польським літературним середовищем), а його новели з'являлися у польському перекладі майже відразу після їхньої публікації українською.

Перша збірка новел В. Стефаника «Сина книжечка» вийшла з друку у травні 1899 р. у Чернівцях накладом друкарні товариства «Рускої Ради», а вже 15 травня 1899 р. у краківському двотижневику "Życie" В. Морачевський опублікував свій перший натхненний відгук про дебютну книгу українського літератора-початківця із самобутнім письменницьким талантом: «Стефаник пише досконалою мовою, мовою такою, якою ніхто в русинській літературі не володіє. Там, де треба, вживає виразів просторічних. Однак не лише в користуванні говіркою є він великим майстром і передає нам увесь колорит діалекту; і мова літературна Стефаника є без порівняння сильнішою і поетичнішою, ніж мова інших письменників. Присутній у ній чар поезії й натхнення не полишає її запал і надає їй відбиток якоїсь урочистої гармонії… Стефаник любить свій світ, любить своїх селян… Ця любов заступає йому

все інше. Вона — як та крапля роси, в якій відбиваються цілі обрії, як та перлина, що всі кольори моря увібрала…»*[18]*. У цьому ж номері часопису були презентовані новели В. Стефаника «Катруся» і «Новина» у польському перекладі В. Морачевського.

Літературно-мистецький часопис "Życie" під редакцією С. Пшибишевського вважався останнім словом мистецтва і тішився заслуженою популярністю, тож публікація творів молодого українського новеліста на сторінках цього розкішного богемного видання, де друкувалися гімни Яна Каспровича й трагедії Станіслава Виспянського, була безперечним визнанням. С. Пшибишевський, авторитет польського літературного бомонду, був одним із шанувальників молодого таланту. Згадуючи про знайомство зі Стефаником, С. Пшибишевський розповідав: «Знайомство зі Стефаником — одна з найсвітліших сторінок у моїх спогадах з того часу. Почуваю велику гордість, що я перший зумів у цілій повноті оцінити велич його таланту» *[2]*.

На сторінках провадженого С. Пшибишевським часопису 1899 р. було опубліковано шість новел В. Стефаника у перекладі В. Морачевського**. Редактор часопису "Życie", зацікавлений манерою письма В. Стефаника, мав намір перекласти збірку його новел із використанням куявського діалекту, однак виїзд із Кракова перешкодив йому здійснити цей задум.

В. Морачевський, близький довгорічний приятель В. Стефаника, був, напевно, найвідданішим популяризатором творчості українського новеліста. Твори В. Стефаника у його перекладах опубліковані, крім краківських часописів "Krytyka"*** та "Życie", у варшавських виданнях "Chimera"****, "Głos"5*, "Prawda"6*, "Wędrowiec"7*. Разом з тим В. Морачевський, який часто спонукав В. Стефаника

---

* Тут і далі переклад з польської та німецької авторки.

** "Kasia" (n 10, s. 196–197), "Nowina" (n 10, s. 198–199), "Majster" (n 13, s. 240–241), "Rodzina Bartka" (n 13, s. 241), "W rekruty" (n 19/20, s. 362), "Anioł" (n 19/20, s. 363).

*** "Śmierć".Tłum. zrękopisaW. M[oraczewski] (1900, n 2, s. 362–363).

**** "Droga", "Zwiastuny". Przełożył Dr. W. M[oraczewski] (1901, t. 3, z. 7–8, s. 279–285).

5* "Synaczek". Tłum. W. Moraczewski (1900, n 11, s. 163–165).

6* "Szkoda", "Jesień" (1900, n 44, s. 522–524).

7* "Nowina" (1900, n 52, s. 1038).

подавати свої твори до друку (адже був добре обізнаний із творчими планами українського літератора завдяки їхньому листуванню упродовж майже 40 років, еволюцією його суспільно-політичних та естетично-літературних поглядів, ґенезою багатьох його новел, перші редакції яких були фрагментами листів до польського приятеля та його дружини Софії Окуневської *[21, s. 197]*), був і прихильним критиком творчості друга, неодноразово публікуючи у польській пресі свої міркування про самобутній талант В. Стефаника.

Характеризуючи тогочасну «малоруську» літературу на сторінках варшавського політичного, суспільного і літературного тижневика "Prawda", засновником і редактором якої був Александер Свентоховський*, В. Морачевський, коротко згадавши Богдана Лепкого, Леся Мартовича, Марка Черемшину, Антона Крушельницького, Ореста Авдиковича, найбільше уваги у своєму огляді присвятив творчості В. Стефаника, підкреслюючи його талант, акцентуючи незвичну форму його творів та захоплюючись його мовою: «Мова пречудова, повна несподіваних, сильних, зачерпнутих із джерела багатства мови виразів, то знову переходить на народну говірку, яка не знає кращого знавця від Стефаника, — вже сама краса і бездоганність форми повинна вразити читача. Але не менше від форми новим і сильним був духовний зміст цього молодого автора. Пережита форма селянської новели раптом стала в його руках виразом поезії руського народу, поезії, прагнень і мрій, потреб, болю і боротьби» *[14, s. 518]*. Разом з тим В. Морачевський відхилив завісу над творчою натурою, надзвичайною вимогливістю молодого письменника до себе і своїх творів: «Стефаник народився поетом і міг би не друкувати, але не міг би не говорити і не писати. Найпрекрасніші скарби поезії він розсипав у листах до друзів. Йому не приходила думка, що з цього може бути "література"» *[14, s. 518]*.

Прихильним до творчості В. Стефаника був ще один популярний краківський місячник "Krytyka", присвячений справам суспільним, науці і мистецтву, ідеологічний профіль якого формували Ігнацій Дашковський та поет і літературний критик Ян Стен**. Саме

* Александер Свентоховський (Aleksander Świętochowski) (1849–1938) — польський письменник, публіцист, філософ, історик і суспільно-політичний діяч.

** Автонім, ім'я Людвік Брунер (1871–1913) — польський хімік, літературний критик, поет, новеліст і перекладач. У перекладі Яна Стена

тут вперше була надрукована новела В. Стефаника «Басараби» у польському перекладі М. Мочульського “Basarabowie”. У цьому ж престижному виданні був надрукований його нарис “O literazturze ukraińsko-rusińskiej” *[12]*, де автор охарактеризував творчість одного з наймолодших українських письменників В. Стефаника — як найбільш оригінального й талановитого новеліста.

У грудні 1903 р.* вийшла у світ підготована до друку львівським видавництвом “Księgarnia Polska” збірка новел В. Стефаника “Klonowe liście”, наклад якої був здійснений у краківській друкарні “Drukarnia Narodowa”. До збірки увійшло 18 новел у перекладі Михайла Мочульського (деякі з них раніше вже публікувалися на сторінках польської преси**). Відгуки про новодрук не забарилися. Уже 9 січня 1904 р. у демократичному краківському часописі “Nowa Reforma”, відповідальним редактором якого тоді був Міхал Конопінський***, з’явилася рецензія Яна Петшицького, який, натякаючи на не цілком вдалий переклад М. Мочульського, наголошував на складності тлумачення Стефаникових творів іншими мовами: «Нема, мабуть, іншого українського письменника, який був би таким важким для перекладу іноземними мовами, як Стефаник. Труднiсть полягає насамперед у тому, що в діалогах Стефаник вживає покутський діалект, який надає його новелам особливого, наскрізь оригінального характеру. Цей “специфічний Стефаників колорит”, як не раз говорив про себе сам автор, при перекладі, хоч би й на мазурський діалект, втрачається. Чимало реалістичних зворотів, що українською мовою звучать на повну силу, в перекладі зазнають змін, звучать слабше» *[19]*. Разом з тим рецензент нагадав, що твори Стефаника до цього часу перекладали чеською мовою — А. Прохазка, польською — В. Морачевський та В. Оркан, а видати

польською мовою були надруковані новели В. Стефаника «Сама саміська» (“Sama samiuteńka”. *Krytyka*. Kraków, 1899. Z. 7. S. 3–4; Tłum. J. S. [Jan Sten]) та «Май» (“Maj”. *Ogniwo*. Warszawa, 1904. N 53. S. 1253–1254; Tłum. St. [Jan Sten]).

* На обкладинці видавці поставили 1904 р.

** “Głos Robotniczy” (Lwów, 1904), “Krytyka” (Kraków, 1903), “Monitor” (Lwów, 1903, 1904), “Słowo Polskie” (Lwów, 1902).

*** Міхал Конопінський (Michał Konopiński) (1855–1928) — журналіст, публіцист, колишній працівник редакції часопису “Kurjer Lwowski”, відповідальний редактор часопису “Nowa Reforma” (1889–1928).

польською мовою всі твори Стефаника мав намір С. Пшибишевський, в рукописах якого «залишилися, на жаль, лише кілька його перекладів — і то дуже добрих» *[19]*.

Відгукнувся на першу збірку новел В. Стефаника польською мовою й В. Морачевський. У лютневому числі краківського місячника "Krytyka" він вмістив, як завжди, захоплені враження від творчості В. Стефаника, не акцентуючи проблематики перекладу. Аналізуючи шлях розвитку письменницької майстерності В. Стефаника, своєрідно карбуючи його збірками «Сина книжечка», «Камінний хрест», «Дорога», В. Морачевський писав: «Безмежна чулість, що віє з кожної новели Стефаника, мусить опанувати будь-яку людину. Здавалося мені, що ніхто перед ним не писав про селянина так добре, так гарно і так щиро. Дигасінський, Прус і Сенкевич теж торкалися цих самих струн; найповніше вони звучали в Реймонта. Їхні твори з життя селян, як здалося мені, були більш артистичними з художнього боку, а зате менш щирі й облюбовані» *[16, s. 174]*.

Варшавський науковий, суспільний, літературний і політичний тижневик "Ogniwo"* у листопаді 1904 року надрукував рецензію Марії Марковської — польської письменниці і перекладачки, авторки літературно-критичних статей. Аналізуючи невелику за обсягом книгу Стефаника, яку вважала багатющою скарбницею, рецензентка ілюструвала його самобутній стиль уривками новел, що болем закарбовуються в душі читача, стаючи свідками створеного Стефаником світу, який він різьбить, «ніби вістрям долота, вмоченого в отруту ... — вдаряє і ранить…». Ці новели — ніби кленові листочки, які несе вітер, і «кожен, здається, стікає кров'ю, кожен, здається, волає: — вражу тебе в саме серце, потрясу до дна душі!» *[11]*.

Знаменним є порівняння творчої манери Стефаника з мистецьким стилем Владислава Реймонта — співця польського села і хлопа, відзначеного Нобелівською премією (1924) за роман "Chłopi", який послуговувався в цьому творі сільською говіркою. На думку

* "Ogniwo" — часопис, який заснували громадські діячі, публіцисти та письменники соціалістичних поглядів; друкований орган радикальної інтелігенції. Видавцем і редактором цього часопису у 1903–1905 роках був Леон Немиський (Leon Niemyski).

М. Марковської, «широким розмахом пера креслить Реймонт своїх хлопів. Його хлоп — то такий Ding an sich* у нашій літературі, відшліфована до найменших дрібниць. А Стефаник хапає кожен такий споневірений кленовий листочок, кожну душу, кожне людське серце, бере — ніби пораненого птаха — в ніжні голублячі руки, оживляє його власним подихом, огріває теплом власного почуття, аж поки зів'ялий листочок-душа не оживе, заплаче перлами сліз, забагрянить кров'ю рани сердечної… Чи можна закидати поетові однобокість, що та струна болю приглушує всі інші? Як птах щораз зривається в блакить, до щастя, до сонця і із закривавленим крилом падає донизу, де плине відвічна пресумна пісня, а вихор в даль безнадійну жене листя кленові, мов перекотиполе…» *[11, s. 1135]*. М. Марковська з прикрістю відзначала, що своєю невправністю переклад робить авторові велику кривду, оскільки з погляду польської мови багато йому можна дорікнути.

Позитивну роль в ознайомленні польської громадськості з українською культурою та літературою відіграв "Klub Słowiański" та його друкований орган "Świat Słowiański"; одним із засновників, постійних лекторів та авторів часопису був Богдан Лепкий. Саме його інавгураційний виступ, присвячений українській проблематиці, засвідчив початок роботи "Klubu Słowiańskiego". Доповідь цього «амбасадора» української культури в Польщі "O najnowszej literaturze rusko-ukraińskiej", виголошена 21 грудня 1901 р. й опублікована згодом у краківському суспільно-культурному місячнику "Przegląd Powszechny"**, ознайомлювала читача з видавничими новинками того року. Знаменно, що Б. Лепкий найбільше уваги приділив презентації новеліста-початківця В. Стефаника. Подаючи інформацію про останню книгу новел письменника, характеризуючи ліризм та глибинний психологізм, властивий його письменницькому таланту, Б. Лепкий цитує досить великі фрагменти новел «Кленові листки» та «Камінний хрест», щоб дати змогу читачеві відчути атмосферу його творів, акцентує новаторський підхід В. Стефаника, що полягає у відступі від народницьких традицій української прози XIX ст.: «Найніжніша поезія і найбрутальніші

* Річ у собі (нім.).

** Часопис видавав орден єзуїтів, у 1901–1902 роках головним редактором був Станіслав Кобилецький (Stanisław Kobyłecki).

обіймі життєвих потреб, падіння і злети, низини й висоти селянської душі, все виступає перед нами в сміливих, виразних, сильних рисах. Це вже не новеліст-інтелігент описує хлопів для інтелігенції, це речник хлопського стану промовляє до світу натхненними вустами» *[8, s. 435]*.

Виняткова увага до В. Стефаника була виявом надзвичайно високого визнання його таланту, оскільки Б. Лепкий іменував його творчість найвищим досягненням української літератури, підкреслював, що «це найвизначніший селянський новеліст не лише в українській, але й у світовій літературі. Треба було б багато писати, щоб усправедливити цю думку, однак досить прочитати лише одну новелу, напр., "Камінний хрест", або "Кленові листки", щоб повірити цим словам» *[8, s. 433]*.

25 квітня 1903 р. Б. Лепкий присвятив В. Стефаникові окрему доповідь у "Klubie Słowiańskim", яка вже у травні була надрукована у чотирьох частинах у краківському суспільно-політичному щоденнику "Czas"*, друкованому органі краківських консерваторів. Творчу манеру Стефаника Б. Лепкий охарактеризував у контексті не лише суспільно-ідеологічної проблематики, а насамперед естетичного модернізму, акцентуючи красу форми, глибинний ліризм і трагізм його творчості, занурення у внутрішній світ українського селянина, до найпотаємніших закутків його душі. Пишучи на «старі» теми, опрацьовані перед ним іншими визначними письменниками, В. Стефаник зумів маленькою новелою глибоко зворушити читача: «Таке воно звичайне, так просто розказане, таке людське! І то власне одна з головних рис Стефаника, що він вміє такі звичні теми опрацьовувати з незвичною силою і викликати ними надзвичайні враження» *[9, N 102]*.

Відповідаючи на очікування читачів нового твору В. Стефаника великої форми — повісті чи роману, Б. Лепкий доходить висновку: «Повісті, в такий спосіб як Стефаник, написати неможливо, важко авторові, і читачеві важко довший час витримати таке велике напруження» *[9, N 103]*.

---

* Головним редактором часопису "Czas" у 1901–1920 роках був Рудольф Стажевський (Rudolf Michał Starzewski) (1870–1920) — журналіст, публіцист, правник.

Окремо Б. Лепкий відзначив мову письменника, особливість його фразеології, способу творення діалогів та монологів, мелодики і ритму мови, поєднання покутського діалекту з літературною мовою, що надає новелам неперевершеної сили відгуку у сприйнятті читача. Ця ж індивідуальна своєрідність мови Стефаникових новел надзвичайно проблемна при їхньому перекладі іншими мовами: «У перекладі видно, що значить його діалект, і в тому полягає найбільша трудність і непоправна шкода, що передати її цілком вірно, без жодної ретуші — неможливо. Були спроби в польських перекладах використати мазурський діалект, але результат сумнівний. Ті покутські Івани, говорячи по-мазурськи, не завжди роблять належне враження» *[9, N 104]*.

За схованою за трагічним колоритом новел Стефаника Б. Лепкий вбачав глибоку віру письменника в незнищенну силу українського народу: «Єдина втіха — то подих величності, який віє з тих творів, і думка, яка з них випливає, що хто таку нендзу існування зможе витримати — є непереможним» *[9, N 106]*.

Окремо зупинимося на львівській пресі польською мовою. Перший критичний відгук про твори В. Стефаника був опублікований 1 липня 1899 р. у місячнику "Promień" під редагуванням Яна Шчирека*, присвяченому справам шкільної молоді. Закриптонімізований автор Т. М.** наголошував на суттєвій самобутності творчості Стефаника, його глибинній зацікавленості душею селянина в її найглибших, найтонших проявах, відзначав надзвичайно красиву й досконалу мову, якою літератор-початківець «кількома окремими, простими словами сильно й виразно окреслює тло оповідання, характеризує дійових осіб, показує їхню душу і надає настроєвого тону цілому оповіданню. У розмовах уживає

---

* Ян Шчирек (Jan Szczyrek) (1882–1947) — польський журналіст, суспільно-політичний діяч, член Польської соціально-демократичної партії Галичини.

** Хоча авторитетний дослідник творчості В. Стефаника Ф. Погребенник вважав, що криптонім Т. М. належав Тадеушу Міхальському (авторові книги "Młoda Ukraina". Kijów, 1909), порівняльний аналіз цього польського та пізнішого тексту українською мовою (Мелень Т. Василь Стефаник. *Молода Україна*. 1901. № 8/9. С. 316–319) дає підстави стверджувати, що автором цієї критичної статті був саме Теофіл Мелень.

народні вислови і живцем передає хлопський спосіб мовлення — що робить оповідання надзвичайно реалістичним, а з другого боку, психологічне підґрунтя, оперте на цій реалістичній основі, робить кожне з оповідань Стефаника артистичною студією селянської душі» *[20, s. 155]*. У цьому ж номері були опубліковані переклади польською мовою новел «Виводили з села» (“Wyprowadzali z sioła”) та «Стратився» (“Strataw sia”). Ймовірно, автором перекладів був також Т. Мелень.

Відзначимо, що новели В. Стефаника у польському перекладі друкувалися в багатьох львівських часописах, зокрема: «Кленові листки» у перекладі Владислава Оркана (Klonowe liście. *Tydzień*. 1902. N 29. S. 465–467; N 30. S. 480–482), «Вечірня година» у перекладі Генрика Фоґля (Wieczorna godzina. *Nowy Głos Polski*. 1902. N 145), новели у перекладі М. Мочульського «Палій» (Podpalacz. *Słowo Polskie*. 1902. N 154, 156, 158), «Моє слово» (Spowiedź. *Monitor*. 1903. N 51), «Вечірня година» (Szara godzina. *Monitor*. 1903. N 52), «Стратився» (Ojciec. *Monitor*. 1904. N 1).

Низку матеріалів, у яких згадано В. Стефаника, упродовж 1926–1932 років надрукувала львівська сіоністська газета “Chwila”. Своїми думками про творчість уже добре знаного українського новеліста поділився співзасновник і головний редактор (1923–1939) цього часопису Генрик Гешелес. Згадуючи захоплення С. Пшибишевського першорядним молодим талантом і сприяння публікації його творів у польських перекладах на сторінках провадженого ним популярного часопису “Życie”, Г. Гешелес називає В. Стефаника «першим письменником з наскрізь індивідуальним і своєрідним художнім обличчям», який не піддався впливам модернізму. Г. Гешелес вбачав подібність художніх методів В. Стефаника та Ґустава Флобера, творчості яких властиві поєднання людського співчуття з холодною жорстокістю підкресленої форми. Як і інші літературні критики, редактор “Chwili” особливо наголошував на самобутній мові творів В. Стефаника: «Техніка образної конденсованості та чуттєвої насиченості в словах досягає у Василя Стефаника вершин майстерності. Стиль його сповнений простоти, що увібрала в себе все багатство змісту, палкого співзвуччя творчої вразливості з життєвими процесами. З цього погляду В. Стефаник перевершив навіть визначних епіків народного життя, наприклад

В. Оркана (який переклав його новелу “Кленові листки” польською мовою) та Реймонта, імпресіоністична розпливчатість якого не так глибоко сягає в душу селянина, як імпресіоністична вміщеність Стефаника» *[7]*.

Про своєрідність і неповторність творчості В. Стефаника у цій же газеті згадував у своєму нарисі про українську літературу Б. Лепкий. Характеризуючи творчий літературний метод Стефаникових новел, автор «Мазепи» наголошував: «Реалізм Стефаника не нагадує ані Тургенєва, ані Гліба Успенського, ані Чехова, ні Пруса — він є явищем цілком новим. Вибір теми, його структура твору, експресія слова, вражають новою захоплюючою силою, западають у пам’ять. “Камінного хреста” і “Кленових листків” забути неможливо. Їхній автор скупий на слова, мовить, ніби різьбить в граніті, нічого відняти, нічого додати, нічого змінити не можна.

Імпресіоніст чи експресіоніст?

Стефаник і — крапка» *[10]*.

Останніми прижиттєвими публікаціями про творчість українського новеліста в польській пресі були статті його великого друга В. Морачевського: у львівському виданні “Gazeta Poranna” (травень 1931 р.) про святкування 60-річного ювілею В. Стефаника *[15]* та наприкінці того ж року у місячнику “Pamiętnik Warszawski”*. Стаття у варшавському часописі виявилася непередбачувано підсумковою. В. Морачевський ніби простежував розвиток неповторного письменницького таланту В. Стефаника від збірки до збірки, оповідав про прискіпливу працю над довершенням кожної новели, різьблення світу його творів, характерів і доль персонажів: «Стефаник ніколи не друкував невикінченої речі, ніколи не задовольнявся поганим жартом, дешевим ефектом» *[17, s. 182]*. Автор вирізняв самобутність творчості В. Стефаника у порівнянні з іншими видатними письменниками тогочасності, майстрами змальовування людської драми, якоюсь незвичною ніжністю, надзвичайною турботою про скрутне становище його героїв, надзвичайним відчуттям їхніх думок і вражень. В. Морачевський давав тонку художню оцінку реалізму творчості українського новеліста: «Реалізм Стефаника відрізняється від фотографування життя, від

* На сторінках часопису широко обговорювали суспільно-політичні, літературні, театральні, історичні та наукові питання.

того копіювання та повторення подій, як мазурки Шопена відрізняються від народних мелодій» *[17, s. 179]*. Окремо автор охарактеризував неповторну мову творів Стефаника, яка відрізняється від науково-популярної, насиченої неологізмами, полонізмами, русицизмами, мови творів його попередників незрівнянною самобутністю: «Стефаник був творцем. Він ніби теж писав мовою народу, але з тієї мови викував твердий інструмент, яким зумів вирізьбити і долю життя, і тихий шепіт материнських пестощів, і сильні слова прокляття, і барвистість жарту. На жаль, жоден переклад усієї тієї краси передати не зможе. Під назвою "Кленові листки" опубліковано кільканадцять років тому збірку новел Стефаника польською мовою, кілька новел у моєму невмілому перекладі з'явилися в часописах "Zycieі" і "Krytyka", але це радше передання змісту, ніж відображення форми, яка, як завжди у великих митців, не тільки зі змістом становить нерозривну цілість, але є оригінальною і єдиною, як голос або ритм серця» *[17, s. 182]*.

Отже, проаналізувавши розглянуті прижиттєві публікації про В. Стефаника у польській пресі, які, безперечно, не розкривають теми дослідження вичерпно, можемо висновкувати: творчість українського новеліста була предметом зацікавлення широкого кола польських науковців, літературознавців, критиків і перекладачів, рецензії та відгуки яких про неї друкувалися на сторінках низки популярних польських періодичних видань суспільно-політичного, наукового та літературного-мистецького спрямування, зокрема краківських ("Czas", "Krytyka", "Nowa Reforma", "Przegląd Powszechny", "Życie"), варшавських ("Ogniwo", "Prawda", "Pamiętnik Warszawski") і львівських ("Chwila", "Promień") часописів. Надзвичайно прихильні відгуки та рецензії на його твори відзначають самобутність і своєрідність таланту автора, експресіоністичну манеру письма, який у формі новели порушує суспільно-ідеологічну проблематику, поєднуючи національне зі вселюдським, і який зумів неповторним авторським словом, що поєднує покутський діалект із літературною мовою, глибоко розкрити психологію селянської душі. Частина рецензій належить В. Морачевському, який відіграв визначну роль у творчому становленні молодого українського новеліста та вписав творчість Стефаника у європейський контекст, акцентуючи національні ознаки його таланту.

Необхідно також зазначити, що польські переклади Стефаникових новел з'являлися у польській пресі майже синхронно з їхнім виходом у світ українською мовою, а кількість польських періодичних видань, що надавали свої шпальти для цих перекладів, значно перевищує ті, де друкувалися літературно-критичні відгуки про них. Усі згадані матеріали були надруковані у пресі трьох найбільших інтелектуальних центрів, пов'язаних із українською та польською культурами, — Варшаві, Кракові та Львові.

1. Василь Стефаник у критиці та спогадах: статті, висловлювання, мемуари / [упорядкув., вступ. стаття та прим. Федора Погребенника]. Київ : Дніпро, 1970. 481 с.
2. Кедрин І. «Із землі зродженому творцеві...»: спомин Станислава Пшебишевського про Василя Стефаника. *Діло*. Львів, 1926. 26 груд. (чис. 287). С. 2.
3. Полєк В. Богдан Лепкий — дослідник творчості В. Стефаника. *Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. Kraków, 1998. S. 221–233.
4. Ямборко С. Експресіонізм у творчості Василя Стефаника та Яна Каспровича. *Київські полоністичні студії*. 2012. Т. 19. С. 456–460. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2012_19_72.
5. Ямборко С. Символічна колористика у творах Василя Стефаника та польських модерністів. *Київські полоністичні студії*. 2013. Т. 22. С. 382–385. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2013_22_69.
6. Ямборко С. Творчість Василя Стефаника у рецепції представників «Молодої Польщі». *Київські полоністичні студії*. 2011. Т. 18. С. 214–218. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2011_18_35.
7. Hescheles H. Wasyl Stefanyk. *Chwila*. Lwów, 1927. N 2803.
8. Łepki B. Pogląd na literaturę ukraińską w 1901 r. *Przegląd Powszechny. Kraków*. 1902. T. LXXIII. S. 427–441.
9. Łepki B. Wasyl Stefanyk. Szkic literacki. *Czas*. Kraków, 1903. N 102–104, 106.
10. Łepkij B. Drogi literatury ukraińskiej. *Chwila*. Lwów, 1927. N 3042.
11. M-rka [Markowska Maria]. Wasyl Stefanyk. Klonowe Liście / Z ukraińskiego przełożył Michał Moczulski. Lwów. Księgarnia Polska. *Ogniwo*. Warszawa, 1904. 6 (19) Listop. (N 47). S. 1134–1135.
12. Moczulski M. O literaturze ukraińsko-rusińskiej. Szkic. *Krytyka*. Kraków, 1902. Z. III. S. 156–165.
13. Mokry W. Ukraina Wasyla Stefanyka. Kraków, 2001. 256 s.
14. Moraczewski W. Literatura Małoruska. *Prawda*. Warszawa, 1900. N 43. S. 517–518.

15. Morazczewski W. Rocznica Wasyla Stefanyka. *Gazeta Poranna*. Lwów, 1931. 28 maja.
16. Moraczewski W. Wasyl Stefanyk. "Klonowe liście". *Krytyka*. Kraków, 1904. N 2. S. 173–174.
17. Moraczewski W. Wasyl Stefanyk. *Pamiętnik Warszawski*. Warszawa, 1931. Z. 10–12. S. 177–182.
18. Morazczewski W. Wasyl Stefanyk. *Życie*. Kraków, 1899. N 10. S. 195–196.
19. Petrzycki J. Nowele Wasyla Stefanyka w języku polskim. *Nowa Reforma*. Kraków, 1904. 9.I (N 6). S. 3.
20. T. M. Wasyl Stefanyk. *Promień*. Lwów, 1899. N 6. S. 154–155.
21. Wiśniewska E. Wasyl Stefanyk w środowisku literackim Krakowa. *Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich*. Wrocław, 1974. S. 187–204.

References

1. Pohrebennyk, F. (comp., 1970). *Vasyl Stefanyk u krytytsi ta spohadakh* : statti, vyslovliuvannia, memuary [Vasyl Stefanyk in criticism and memoirs : articles, statements, memoirs]. Kyiv : Dnipro, 481 p. [in Ukr.].
2. Kedryn, I. (1926, 287, December 26). "Iz zemli zrodzhenomu tvortsevi...": spomyn Stanyslava Pshebyshevskoho pro Vasylia Stefanyka ["To the Creator Born of Earth ...": Stanislaw Przebyszewski's Memoirs of Vasyl Stefanyk]. *Dilo*. Lviv, p. 2. [in Ukr.].
3. Poliek, V. (1998). Bohdan Lepkyi — doslidnyk tvorchosti V. Stefanyka [Bohdan Lepkyi is a researcher of V. Stefanyk's works]. *Krakowskie Zeszyty Ukrainoznawcze*. Kraków, pp. 221–233. [in Ukr.].
4. Yamborko, S. (2012). Ekspresionizm u tvorchosti Vasylia Stefanyka ta Yana Kasprovycha [Expressionism in the works of Vasyl Stefanyk and Jan Kasprovych]. *Kyivski polonistychni studii*. Kyiv, 19, pp. 456–460. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2012_19_72. [in Ukr.].
5. Yamborko, S. (2013). Symvolichna kolorystyka u tvorakh Vasylia Stefanyka ta polskykh modernistiv [Symbolic coloristics in the works of Vasyl Stefanyk and Polish modernists]. *Kyivski polonistychni studii*. Kyiv, 22, pp. 382–385. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2013_22_69. [in Ukr.].
6. Yamborko, S. (2011). Tvorchist Vasylia Stefanyka u retseptsii predstavnykiv "Molodoi Polshchi" [Creativity of Vasyl Stefanyk in the reception of the representatives of "Young Poland"]. *Kyivski polonistychni studii*. Kyiv, 18, pp. 214–218. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/kps_2011_18_35. [in Ukr.].
7. Hescheles, H. (1927). Wasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Chwila*. Lwów, 2803. [in Pol.].

8. Łepki, B. (1902). Pogląd na literaturę ukraińską w 1901 r. [The View of Ukrainian Literature in 1901]. *Przegląd Powszechny*. Kraków, LXXIII, pp. 427–441. [in Pol.].
9. Łepki, B. (1903). Wasyl Stefanyk. Szkic literacki [Vasyl Stefanyk. Literary sketch]. *Czas*. Kraków, 102–104, 106. [in Pol.].
10. Łepkij, B. (1927). Drogi literatury ukraińskiej [The Roads of Ukrainian literature]. *Chwila*. Lwów, 3042. [in Pol.].
11. M-rka [Markowska Maria]. (1904, 47, November 6 (19). Wasyl Stefanyk. Klonowe Liście. Z ukraińskiego przełożył Michał Moczulski. Lwów. Księgarnia Polska [Vasyl Stefanyk. Maple Leaves. Translated from Ukrainian by Michał Moczulski. Lviv. Bookstore Poland]. *Ogniwo*. Warszawa, pp. 1134–1135. [in Pol.].
12. Moczulski, M. (1902). O literaturze ukraińsko-rusińskiej. Szkic [About Ukrainian-Ruthenian literature. Sketch]. *Krytyka*. Kraków, III, pp. 156–165. [in Pol.].
13. Mokry, W. (2001). *Ukraina Wasyla Stefanyka* [Vasyl Stefanyk's Ukraine]. Kraków, 256 p. [in Pol.].
14. Moraczewski, W. (1900). Literatura Małoruska [Malorussian literature]. *Prawda*. Warszawa, 43, pp. 517–518. [in Pol.].
15. Morazczewski, W. (1931, May 28). Rocznica Wasyla Stefanyka [The anniversary of Vasily Stefanyk]. *Gazeta Poranna*. Lwów. [in Pol.].
16. Moraczewski, W. (1904). Wasyl Stefanyk. "Klonowe liście" [Vasyl Stefanyk. "Maple Leaves"]. *Krytyka*. Kraków, 2, pp. 173–174. [in Pol.].
17. Moraczewski, W. (1931). Wasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Pamiętnik Warszawski*. Warszawa, 10–12, pp. 177–182. [in Pol.].
18. Morazczewski, W. (1899). Wasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Życie*. Kraków, 10, pp. 195–196. [in Pol.].
19. Petrzycki, J. (1904, 6, January 9). Nowele Wasyla Stefanyka w języku polskim [Vasyl Stefanyk's novels in Polish]. *Nowa Reforma*. Kraków, p. 3. [in Pol.].
20. T. M. (1899). Wasyl Stefanyk [Vasyl Stefanyk]. *Promień*. Lwów, 6, pp. 154–155. [in Pol.].
21. Wiśniewska, E. (1974). Wasyl Stefanyk w środowisku literackim Krakowa [Wasyl Stefanyk in the literary environment of Krakow]. *Z dziejów stosunków literackich polsko-ukraińskich*. Wrocław, pp. 187–204. [in Pol.].

Nadiia Kulesha, Candidate of Philological Sciences, Senior Research Fellow, Head of the Scientific Department of the Press Studies Research Institute the Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv

Polish press about Vasyl Stefanyk: Intravital publication

The article is devoted to the study of Polish periodicals of 1899–1931 for the presence of publications about V. Stefanyk. In Stefanyk studies, literary criticism works devoted to the works of Vasyl Stefanyk and Polish translations of his works were studied, but the issues of intravital publications have not been highlighted yet separately.

The work of the Ukrainian novelist was the subject of interest on a range of Polish scholars, literary critics, and translators. The reviews of V. Stefanyk's works were published in a number of popular Polish periodicals, in particular "Czas", "Krytyka", "Nowa Reforma", "Przegląd Powszechny", "Życie", "Ogniwo", "Prawda", "Pamiętnik Warszawski", "Chwila", "Promień", which were published in three cities associated with Ukrainian and Polish cultures, namely: Warsaw, Krakow and Lviv. The authors of these reviews noted the V. Stefanyk's talent originality, who, in his characteristic expressionist way, managed in the novella form to show the social-ideological issues of that time period in the Ukrainian national and, at the same time, universal dimension. A number of reviews belong to Wacław Moraczewski, who had an essential influence on the shaping of the young Ukrainian writer V. Stefanyk, and inscribed his works in the European context, emphasizing the national features of his talent.

Polish translations of Stefanyk's novellas were published in Polish periodicals, almost simultaneously with their Ukrainian publications. It has been found that, for ideological reasons, critical reviews of Ukrainian literary critics in Polish periodicals have not been studied by a number of Ukrainian researchers. All the reviews of V. Stefanyk's work in Polish periodicals that have been discussed in the article, will help to clarify the Ukrainian writers' work reception by Polish literary critics and to find out the thematic direction of the press in which they were published.

Keywords: *Vasyl Stefanyk, Polish press, Polish literary environment, reviews, popularization, thematic specialization of the press.*